

МІЖНАРОДНЕ ПРИВАТНЕ ПРАВО

Навчальний посібник.
Практикум

ЮРІНКОН ІНТЕР
Київ – 2024

УДК 341.9(075.8)
М70

*Рекомендовано до друку Вченою радою
Навчально-наукового інституту права
Київського національного університету імені Тараса Шевченка
(Протокол № 16 від 23 квітня 2024 р.)*

Рецензенти:

Виговський О. І. – доктор юридичних наук,
професор, професор кафедри міжнародного приватного права,
Навчально-наукового інституту міжнародних відносин
Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Довгерт А. С. – доктор юридичних наук,
професор кафедри міжнародного приватного права,
Навчально-наукового інституту міжнародних відносин
Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Черняк Ю. В. – доктор юридичних наук,
суддя Верховного Суду у Касаційному цивільному суді,
доцент кафедри міжнародного приватного права
Навчально-наукового інституту міжнародних відносин
Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Міжнародне приватне право. Навчальний посібник.
М70 **Практикум** / В. О. Бажанов, О. О. Білик-Ромашенко, Т. В. Боднар,
Е. М. Грамацький, І. А. Діковська, А. О. Кодинець, О. В. Кохановська,
Р. А. Майданик, Л. В. Панова, Ю. Д. Притика, Л. І. Радченко,
В. В. Цюра / кер. авт. кол. д-р юрид. наук, проф. І. А. Діковська. Київ:
Юрінком Інтер, 2024. 368 с.

ISBN 978-966-667-849-5

Навчальний посібник-практикум містить навчальні матеріали для вивчення теорії, аналізу нормативно-правових актів, судової та арбітражної практики з питань міжнародного приватного права. Розрахований на студентів закладів вищої освіти, аспірантів, практикуючих юристів і усіх, хто бажає здобути чи поглибити знання у сфері міжнародного приватного права.

УДК 341.9(075.8)

Видавництво «Юрінком Інтер» прагне сталого майбутнього для нашого бізнесу, наших читачів і нашої планети. Ця книга виготовлена з паперу, сертифікованого Forest Stewardship Council®

ISBN 978-966-667-849-5

© Колектив авторів, 2024
© Юрінком Інтер, 2024

ЗМІСТ

Передмова (проф., д. ю. н. Діковська І. А.)	5
Тема 1. Поняття, предмет і методи міжнародного приватного права (проф., д. ю. н. Діковська І. А.)	6
Тема 2. Джерела міжнародного приватного права (проф., д. ю. н. Цюра В. В.)	17
Тема 3. Колізійні норми. Загальні положення (проф., д. ю. н. Діковська І. А.)	29
Тема 4. Загальні засади застосування колізійного методу (проф., д. ю. н. Діковська І. А.)	40
Тема 5. Фізичні особи як суб'єкти міжнародного приватного права (доц., к. ю. н. Радченко Л. І.)	54
Тема 6. Юридичні особи як суб'єкти міжнародного приватного права (доц., к. ю. н. Радченко Л. І.)	79
Тема 7. Держава як суб'єкт міжнародного приватного права (доц., к. ю. н. Радченко Л. І.)	99
Тема 8. Речові права у міжнародному приватному праві (проф., д. ю. н. Майданик Р. А.)	113
Тема 9. Правове регулювання іноземних інвестицій в Україні (к. ю. н. Білик-Ромащенко О. О., проф., д. ю. н. Боднар Т. В.)	135
Тема 10. Загальні положення про договірні зобов'язання у міжнародному приватному праві (доц., к. ю. н. Грамацький Е. М.)	149
Тема 11. Зобов'язання з купівлі-продажу у міжнародному приватному праві (доц., к. ю. н. Грамацький Е. М.)	164
Тема 12. Загальні положення зобов'язань з перевезень у міжнародному приватному праві (проф., д. ю. н. Діковська І. А.)	181

Тема 13. Розрахунки у міжнародному приватному праві (доц., к. ю. н. Панова Л. В.)	199
Тема 14. Недоговірні зобов'язання у міжнародному приватному праві (доц., к. ю. н. Бажанов В. О., доц., к. ю. н. Рябоконь Є. О.)	214
Тема 15. Авторське право та суміжні права у міжнародному приватному праві (доц., к. ю. н. Бажанов В. О., проф., д. ю. н. Кодинець А. О., проф., д. ю. н. Кохановська О. В.)	222
Тема 16. Право промислової власності у міжнародному приватному праві (доц., к. ю. н. Бажанов В. О., проф., д. ю. н. Кодинець А. О.)	235
Тема 17. Спадкові відносини у міжнародному приватному праві (проф., д. ю. н. Діковська І. А., доц., к. ю. н. Рябоконь Є. О.)	247
Тема 18. Сімейні відносини у міжнародному приватному праві (доц., к. ю. н. Радченко Л. І.)	260
Тема 19. Трудові відносини у міжнародному приватному праві (доц., к. ю. н. Радченко Л. І.)	281
Тема 20. Міжнародний цивільний процес (проф., д. ю. н. Притика Ю. Д.)	298
Тема 21. Міжнародний комерційний арбітраж (проф., д. ю. н. Майданік Р. А.)	317
Перелік джерел до курсу	338

ПЕРЕДМОВА

У сучасному житті приватні відносини часто бувають пов'язаними більше, ніж з однією державою, що ускладнює вирішення різноманітних правових питань, від яких залежить безперешкодний розвиток таких відносин. Подолати ці труднощі, а отже, забезпечити можливість нормальної реалізації міжнародних договірних, спадкових, сімейних та інших приватних відносин покликане міжнародне приватне право, навчальний посібник з якого Ви тримаєте в руках.

Особливістю цього посібника є те, що він містить не лише теоретичні пояснення тих чи інших концепцій міжнародного приватного права, а й завдання, які дозволяють здобути навички, необхідні для вирішення питань міжнародного приватного права на практиці. Хоча його завдання – допомогти насамперед студентам закладів вищої освіти опанувати основні теми міжнародного приватного права, він може бути корисним для усіх тих, хто бажає здобути або поглибити свої знання у цій сфері. Навчальний посібник, з одного боку, сприяє вивченню класичних понять міжнародного приватного права, а з другого – змушує замислитися над актуальними проблемами сьогодення у цій сфері і запропонувати шляхи їх вирішення.

Кожна тема складається з **питань для обговорення** (на семінарському занятті чи іншому подібному заході), **методичних вказівок** (які можуть використовуватися як тими, хто хоче здобути знання з міжнародного приватного права, так і тими, хто ці знання поширює), **питань для самоконтролю, завдань** (спрямованих на набуття практичних навичок), тестів. Кожна з тем має **перелік джерел до теми**, який складається переважно із джерел останніх років, ознайомлення з якими є необхідним для підготовки до семінару чи іншого заходу, на якому розглядається відповідна тема. Водночас посібник містить **перелік джерел до курсу**, що охоплює як сучасні, так і більш ранні джерела. Він буде корисним для тих, хто бажає глибше дослідити те чи інше питання міжнародного приватного права.

Автори посібника, які намагалися зробити його цікавим, корисним і сучасним, бажають читачам натхнення й успіхів у вивченні міжнародного приватного права.

ТЕМА 1

Поняття, предмет і методи міжнародного приватного права

ПИТАННЯ ДЛЯ ОБГОВОРЕННЯ:

1. Передумови виникнення міжнародного приватного права.
2. Предмет та методи міжнародного приватного права.
3. Склад норм міжнародного приватного права.
4. Система міжнародного приватного права.
5. Поняття міжнародного приватного права.
6. Виникнення науки міжнародного приватного права та її розвиток до початку ХХІ ст.
7. Історія науки міжнародного приватного права в Україні.

ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ДО ТЕМИ

Нормативні акти:

1. Закон України «Про міжнародне приватне право» від 23 червня 2005 року № 2709-IV. Відомості Верховної Ради України. 2005. № 32. Ст. 422; з наступними змінами і доповненнями.

Доктринальні джерела:

1. Білоусов Є. М., Яковюк І. В. Поняття, правова природа міжнародного приватного права. Міжнародне приватне право: підручник / за ред. Є. М. Білоусова, І. В. Яковюка. Харків: Право, 2021. С. 10–14.
2. Довгерт А. С. Доктрина міжнародного приватного права в Україні на зламі століть. Право України. 2020. № 6. С. 13–40.
3. Новосад І. В. Міжнародне приватне право: історична ретроспектива та сучасність. Юридичний науковий журнал. 2022. № 7. С. 135–137.

4. Фединяк Г. С., Фединяк Л. С. Міжнародне приватне право (поняття, предмет, система, історія розвитку). Міжнародне приватне право: підручник. Київ: Алерта, 2021. С. 12–27.
5. Mateusz Pilich. Basic Notions of Private International Law. URL: <https://polishprivatelaw.pl/basic-notions-of-private-international-law/>.

5

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

При вивченні цієї теми студенти повинні усвідомити, що **передумовою виникнення міжнародного приватного права є колізія** між правом різних держав. Така колізія може виникати з різних причин: по-перше, у зв'язку з тим, що у відносини вступають особи різної національної приналежності; по-друге, у тих випадках, коли юридичні факти, що є причинами виникнення, зміни чи припинення правовідносин, мають місце в одній країні (чи у різних країнах), а їхні наслідки – в іншій (інших) країні (країнах). Розташування об'єкта правовідносин на території іноземної держави також є причиною колізії між правом різних держав.

Колізія полягає у можливості застосування права двох і більше держав до одних і тих самих відносин. Натомість право різних держав може по-різному регулювати такі відносини.

Для подолання колізії або для її повного уникнення була створена система спеціальних норм, які складають міжнародне приватне право.

Предметом регулювання міжнародного приватного права є **міжнародні приватні відносини**.

«Міжнародність» відносин у такому разі означає наявність у них іноземного елемента. При цьому важливо акцентувати увагу, як саме може виявлятися **іноземний елемент** у відносинах.

Приватний характер відносин полягає у тому, що вони засновані на засадах юридичної рівності, вільному волевиявленні, майновій самостійності.

Тому предметом регулювання міжнародного приватного права традиційно є цивільно-правові, сімейні відносини, певна частина трудових відносин з іноземним елементом.